

pokud možná, stejnoměrně rozděleny na jednotlivé dny všední. Hodiny vyučovací nebudtež položeny před 7. hodinou ranní, po 6. hodině večerní neb na dobu polední.

Intence zákona je tudíž ta, by osobám nemajetným byla poskytnuta možnost si něco vydělati a zároveň zúčastniti se nezbytně nutného vyučování.

Ježto však dle novely živnostenské ze dne 8. března 1885 č. 22 ř. z. mladiství dělníci pomocní teprve po dosaženém 14. roku mohou býti připuštěni ku pravidelnému živnostenskému zaměstnání v továrnách, tito však školou již nejsou povinni, jsou nyní školy tovární určeny hlavně pro děti nedosáhnoucí ještě věku 14 roků, které v továrně dočasně vypomáhají, a pak pro pomocné dělníky starší 14 roků, kteří zanedbali školní vyučování v době, kdy školou byli povinni.

Školy vojenské.

I. Pojem a rozdělení jejich.

Školy vojenské jsou ústavy vojenské, na nichž vyučují a vzdělávají se osoby vojenské ve vědomostech pro stav vojenský a k nabytí jeho nezbytných; jsou pak vyšší a nižší školy vojenské, dále vychovávací a vzdělávací ústavy, odborné školy a ženské vychovatelný.

II. Vyšší vojenské školy:

1. Kursy pro důstojníky mají za úkol vzdělávání důstojníků pro rozličné kategorie a branže vojska. Jsou pak to:

a) vyšší dělostřelecký a ženíjný kurs, v němž učí se důstojníci prodávající již službu při trupě některé, oněm technickým předmětům a válečným naukám, jichž nezbytně potřebují jako vyšší hodnostáři a ve zvláštních službách zbraně své (t. j. při dělostřelectvu atd.) Každý důstojník dělostřelecký nebo ženíjný až po setníka může žádati o přijetí do kursu tohoto, sloužil-li aspoň 3 léta jako důstojník přímo u trupy, může se vykázati velmi dobrou kvalifikační zprávou, podá důkaz o tom, že zná předměty uvedené v následujícím přehledu, a podrobí-li se konečně přijímací zkoušce z vyšší matematiky a analytické mechaniky. Důstojníci, kteří již navštěvovali školu válečnou, nepřijímají se do vyšších kursů a naopak. Přijímací zkoušky konají se počátkem října u technicko-administrativního vojenského odboru (komité) a říšské ministerstvo povolává aspiranty ku zkouškám těmto. Účelem přijímací zkoušky jest přesvědčiti se, že dotýčný kandidát z matematiky ví tolik, aby mohl úplně rozuměti přednáškám o dělostřelbě a strojnictví, o opevnění a stavební mechanice. Aspiranti schopní, kteří nemohli být přijati pro nedostatek místa, poznamenáni jsou pro příští rok (věst. 30. kus z r. 1871).

b) Přípravný kurs pro aspiranty štábních důstojníků dělostřelectva; účelem kursů těch jest nejstarším (co do hodnosti) setníkům ucházejícím se o povýšení poskytnouti dle potřeby příležitost, aby se připravili ku theoretické zkoušce, kterou dlužno dle předpisů o povyšování složiti. Žadatelé chtějící do kursu tohoto býti přijati, musí všeobecně prokázati se kvalifikací k povýšení nezbytnou. Do přípravného kursu povolávají se aspiranti dle pořadu stáří služebního. S kursem spojena jest dělostřelecká škola střelecká, jejíž absolventi mají vzdělati se za zdatné instruktory a tím napomáhati stejnoměrnému střeleckému vzdělání dělostřelby. Důstojníci vyšedší dělostřeleckou školu střeleckou vstupují později do služeb při trupách dělostřeleckých. V přípravném kursu přednáší

se nauka o dělostřelbě, nauka o terénu, organizace vojska, taktika, strategie, výzbroj dělostřelectva a válka pevnostní.

c) Kurs pro štábní důstojníky zemské obrany: Kurs pro štábní důstojníky vojska řadového a zálohy pominul na základě nejvyš. rozhodnutí ze dne 19. dubna 1894. Úkolem kursu pro štábní důstojníky zemské obrany jest poskytnouti setníkům pěchoty a rytmistrům zeměbrancecké jízdy příležitost, aby se mohli zdokonaliti v theoretických vědomostech, jichž se na nich ku povýšení žádá. Kurs tento jest ve Vídni, podřízen jest prostředím vrchního velitelství zemské obrany ministru zemské obrany; dohled vykonává vrchní velitelství zemské obrany. Dle potřeby uspořádá se každého roku jeden kurs počínaje 15. říjnem; kurs jest dvojitý: praktický a theoretický. Na posluchačích se žádá, aby všeobecně byli schopni povýšením zbraně své. Přijímací zkoušky není.

d) Kurs tělocvičný a šermířský: Do kursu tohoto přijímají se subalterní důstojníci (poručíci a nadporučíci), kteří aspoň 3 léta byli ve službách u některé trupy, mají způsobilost i náklonnost k šermu a tělocviku, jsou způsobilými býti instruktory, jsou zdravé a silné konstrukce tělesné, mají velmi dobrou kvalifikaci a jsou svobodní. Kurs trvá 11 měsíců.

e) Kurs intendantů: Vojenská intendatura doplňuje se z nad-důstojníků činných k válce schopných, velmi dobré kvalifikace a spořádaných poměrů finančních, kteří sloužili aspoň po 6 let jako důstojníci; výjimečně mohou být připuštěni i zvláště schopní auditoři, účetní při trupách a vojenští úředníci 9. a 10. třídy hodnostní. Kromě řeči německé musí žadatel býti mocen některého jiného jazyka v mocnářství obvyklého a míti přiměřené předběžné vzdělání. Žadatelé musí přijímací zkouškou prokázati znalost organizace vojska a zásad správy i účetnictví, a o přípravném vzdělání vykázáti se studijními vysvědčeními (nebo klasifikačními průkazy vojenských škol). Přijímací zkoušky konají se u technicko-správního vojenského odboru počátkem října; aspiranty povolává ke zkouškám těm říšské ministerstvo války. Kurs tento trvá 2 roky a počíná 15. října každého roku (bližší viz ve věst. 63. kus z r. 1873).

2. Akademie vojenské jsou učeliště, na nichž vzdělávají se důstojníci ve vědomostech k povolání jich potřebných a mimo to poskytují se jim vědecké základy, jichž nezbytno k příští návštěvě odborných škol vojenských (školy válečné, vyšších kursů). V této polovici říše jsou 2 vojenské akademie ve Vídni a v Novém Městě za Vídni; každá akademie má 3 ročníky. Ve vojenské akademii novoměstské dostává se vzdělání všechněm chovancům jak pro službu při pěchotě a u myslivců, tak i při jízdě, kdežto ve vojenské akademii vídeňské vychovává se část chovanců výhradně jen pro službu při dělostřelectvu, část jiná pak hlavně pro službu při sboru ženijním. Do vojenské akademie přijímají se chovanci odbyvší s celkovým dobrým prospěchem vojenskou vyšší reálku; kdož vystudují vojenskou akademii s dobrým prospěchem, jmenování jsou poručíky, kdož celkem prospěli dostatečně, jmenování jsou ve vojsku kadety, chovanci s celkovým prospěchem nedostatečným zařadí se jako poddůstojníci do vojska.

Ludovická akademie v Pešti jest nejvyšší vojenskou školou zeměbrany uherské, a vzdělává způsobilé osoby za důstojníky a poskytuje zvláště schopným důstojníkům dalšího důkladného vzdělání. Ředitelem

akademie jest plukovník, jemuž příkázán jest podředitel a pobočník. Akademie má tři vzdělávací kursy a to

a) kurs pro čekatele hodnosti důstojnické pro aktivní stav uherské obrany zemské; žadatelé nesmí býti povinni stavěti se k odvodu, musí býti absolventy nižšího gymnasia nebo nižší reálky a obstáti při předepsané přijímací zkoušce.

b) Kurs pro aspiranty hodnosti důstojnické pro stav dovolenců uherské zemské obrany. Do kursu toho vstupují jednoroční dobrovolníci, kteří do zemské obrany zařadění byli dle losu. Kurs trvá po 1 rok.

c) Kurs pro aktivní důstojníky; účel jeho jest dále vzdělávati důstojníky zemské obrany uherské a spolu jest kurs tento přípravným kursem do školy válečné. Kurs tento trvá rovněž jeden rok. Veškeré záležitosti akademie a dozor nad ústavem přísluší vésti uherskému ministru zemské obrany.

3. Vojenská vyšší reálka v Hranicích na Moravě, z níž přicházejí chovanci do akademií. Osnova učební na školách těchto jest táž, jako na státních vyšších reálkách.

III. Ostatní školy vojenské jsou:

1. vojenské nižší reálky v Kyseku, v Železnici, v Kašavě asv. Hypolitu (všude o 4 ročnících); účel jich: připravovati chovance do vyšších vojenských škol reálných a doplňovati z části kadetky. Osnova učební shoduje se úplně s osnovou státních reálek nižších.

2. Vojenský sirotčinec ve Fišově nedaleko Nového Města za Vídní (o 7 ročnících) poskytuje nemajetným osiřelým synům po osobách vojenských jaksi domov a připravuje chráněnce své do nižších reálek vojenských, po případě do škol kadetních.

3. Kadetní školy utvrzují jinochy obravší si vojenskou službu za povolání své ve znalosti povinností stavu, pečují o správné pochopení a stejnoměrné provádění předpisů taktických a služebních, tříbí vojenskou soudnost a vůbec mají péči o zdárný pokrok dorostu důstojnického na jeho započaté dráze životní. Dle vojenských ustanovení jsou pak tyto druhy škol kadetních:

a) Kadetních škol pro pěchotu jest 12 (v Praze též). Vrchní vedení jich přísluší veliteli sboru. Když skončí se kurs, jmenuje říšské ministerstvo války způsobilé žáky (na základě předloženého protokolu o zkouškách) kadety a současně je odvede.

b) Kadetní škola pro jízdu v Mor. Hranici má 3 ročníky a pravidelný (normální) počet žáků 170.

c) Kadetní škola pro dělostřelectvo ve Vídni odchovává (kromě technické vojenské akademie) dorost důstojníků z povolání; škola tato má 4 ročníky s pobočkami, normální počet žáků jest 280. Vrchní řízení školy této přísluší 2. sborovému velitelství ve Vídni, kteréž bližší dohled k službě a vyučování může přikázati brigádníku dělostřeleckému 2. sboru.

d) Zákopnická škola kadetní v Hainburku má 4 ročníky, normálně 140 posluchačů a podléhá vrchnímu řízení 2. sborového velitelství ve Vídni, kteréž může dozor nad školou přiděliti veliteli zákopnického pluku.

e) Zdravotnická škola kadetní v Prešpurku spojena jest s kadetní školou pro pěchotu.

f) Vozatajská škola kadetní v Praze spojena jest s kadetní školou pro pěchotu.

4. Válečná škola střelecká pěstovati má nauku o zbraních (ručních) a o střelení theoreticky i prakticky; sídlo její jest v Mostu nad Litavou po čas odbývaných tam kursů a po skončení jich dotud, dokud nezahájí se opět ve Vídni. Válečná škola střelecká podléhá prostřednictvím »inspektora armádní školy střelecké« říšskému ministerstvu války. Posluchači školy této jsou naddůstojníci pěchoty, myslivců, jízdy, technických oddělení, námořnictva válečného a obou zemských obran; za pobytu na účelišti tomto mají se dotyční důstojníci vzdělati za učitele nauky o zbraních a střelení pro trupy i pro školy vojenské; vzdělání nabývá se teorií a cvičením ve střelbě.

5. Škola válečná (viz tento čl.).

6. Vojenská jízdárna.

7. Vojenský zvěroléčebný ústav (viz čl. »Zvěrolékaři«).

IV. Ženské vychovávací ústavy jsou:

1. vychovatelny pro dcery důstojníků v Hernalsu a v Šoproni; jich účelem jest vzdělati dcery důstojníků za veřejné učitelky nebo soukromé vychovatelky. (Ústav v Hernalsu má 4 nižší a 2 vyšší třídy, každá třída rozstupuje se ve 2 ročníky; šoproňský ústav sestává ze 3 tříd; počet chovanek jest v onom ústavu 160, v tomto 70).⁹⁾

2. Vychovatelny pro dcery vojínů v Szathmáru a v Erdberku ve Vídni; v ústavech těchto vychovávají a učí se dcery vojínů pro služby chův a kuchařek. Nadační místa určena jsou manželským dcerám vojínů, kteří jsou dle první třídy ženati a aktivně slouží; za jistých podmínek mají na nadační místa nárok i dcery po vojínech a dcery patentálních invalidů.

V. Správa škol vojenských.

Nejvyšší správu veškerých shora vzpomenutých ústavů vede říšské ministerstvo války, jemuž též bezprostředně podřízeny jsou. Ve všech pak školách vojenských opatřuje velitel (generál nebo štábní důstojník) správu a dohled na vyučování, na pořádek služební i domácí. Učiteli jsou důstojníci, duchovní profesoři, auditoři, vojenští lékaři a vojenští zvěrolékaři.

VI. Podmínky přijetí.

Na školách vojenských jsou:

1. místa erární (úplně bezplatná nebo polobezplatná);

2. místa nadační (z nadací státních, zemských nebo soukromých zřízená). Místa úplně bezplatná a polobezplatná erární udílí císař k návrhu říšského ministerstva války, nadační místa státní, zemská nebo soukromá dle návrhu ministerstva zemské obrany. Místa za plat udílí říšský ministr války. Všeobecné podmínky přijetí jsou (pokud jde o osobu uchazeče): rakouské nebo uherské občanství státní (cizozemci potřebí mají nejvyššího povolení), tělesná způsobilost jak pro výchovu vojenskou, tak i pro příští služby v poli, uspokojivé mravné chování, určité maximální stáří, potřebné předběžné vzdělání, konečně závazek konati prodlouženou službu presenční. Celkový počet chovanců jest pro každou jednotlivou školu přesně stanoven a nesmí se překročiti.

Šlechta.

Šlechta požívala až do r. 1848 v Rakousku velmi značných výhod, byla prosta větší části břemen a byla účastna zvláštních privilegií (výsad);